ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 17ης Ιουλίου 1997 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-114/95 και C-115/95,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις του Østre Landsret (Δανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Texaco A/S

και

Middelfart Havn,

Århus Havn,

Struer Havn,

Ålborg Havn,

Fredericia Havn,

Nørre Sundby Havn,

Hobro Havn,

Randers Havn,

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

Åbenrå Havn,

Esbjerg Havn,

Skagen Havn,

Thyborøn Havn,

και μεταξύ

Olieselskabet Danmark amba

και

Trafikministeriet,

Fredericia Kommune,

Køge Havn,

Odense Havnevæsen,

Holstebro-Struer Havn,

Vejle Havn,

Åbenrå Havn,

Ålborg Havnevæsen,

Århus Havnevæsen,

Frederikshavn Havn,

Esbjerg Havn,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 9 έως 13, 18 έως 29, 84, 86, 90 και 95 της Συνθήκης ΕΟΚ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4055/86 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών (ΕΕ L 378, σ. 1), του κανονισμού (ΕΟΚ) 4056/86 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης στις θαλάσσιες μεταφορές (ΕΕ L 378, σ. 4), και των άρθρων 6 και 18 της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου της Σουηδίας, υπογραφείσας στις Βρυξέλλες στις 22 Ιουλίου 1972, συναφθείσας και εγκριθείσας, εξ ονόματος της Κοινότητας, με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2838/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/003, σ. 98),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, J. L. Murray και P. J. G. Kapteyn (εισηγητή),

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Texaco A/S, εκπροσωπούμενη από τον Jan-Erik Svensson, δικηγόρο Κοπεγχάγης,

— οι Middelfart Havn, Århus Havn, Struer Havn, Ålborg Havn, Fredericia Havn, Nørre Sundby Havn, Hobro Havn, Randers Havn, Åbenrå Havn, και οι Fredericia Kommune, Køge Havn, Odense Havnevæsen, Holstebro-Struer Havn, Vejle Havn, Ålborg Havnevæsen και Århus Havnevæsen, εκπροσωπούμενοι από τον Per Magid, δικηγόρο Κοπεγχάγης,

— η εταιρία Olieselskabet Danmark amba, εκπροσωπούμενη από τον Andreas Fischer, δικηγόρο Κοπεγχάγης,

— το Trafikministeriet (Υπουργείο Μεταφορών της Δανίας), οι Esbjerg Havn, Skagen Havn, Thyborøn Havn και Frederikshavn Havn, εκπροσωπούμενοι από τον Karsten Hagel-Sørensen, δικηγόρο Κοπεγχάγης,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Hans Peter Hartvig, νομικό σύμβουλο, Anders Christian Jessen και Enrico Traversa, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Texaco A/S, εκπροσωπούμενης από τον Jan-Erik Svensson, της Olieselskabet Danmark amba, εκπροσωπούμενης από τον Andreas Fischer, των Middelfart Havn, Århus Havn, Struer Havn, Ålborg Havn, Fredericia Havn, Nørre Sundby Havn, Hobro Havn, Randers Havn, Åbenrå Havn, Fredericia Kommune, Køge Havn, Odense Havnevæsen, Holstebro-Struer Havn, Vejle Havn, Ålborg Havnevæsen και Århus Havnevæsen, εκπροσωπουμένων από τους Per Magid και Jeppe Skadhauge, δικηγόρο Κοπεγχάγης, του Trafikministeriet, των Esbjerg Havn, Skagen Havn, Thyborøn Havn και Frederikshavn Havn, εκπροσωπουμένων από τον Karsten Hagel-Sørensen, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους Hans Peter Hartvig, Anders Christian Jessen, Enrico Traversa και Richard Lyal, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιανουαρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δύο διατάξεις της 24ης Μαρτίου 1995, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 3 Απριλίου 1995, το Østre Landsret υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 9 έως 13, 18 έως 29, 84, 86, 90 και 95 της Συνθήκης ΕΟΚ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4055/86 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών (ΕΕ L 378, σ. 1), του κανονισμού (ΕΟΚ) 4056/86 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης στις θαλάσσιες μεταφορές (ΕΕ L 378, σ. 4), και των άρθρων 6 και 18 της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου της Σουηδίας, υπογραφείσας στις Βρυξέλλες στις 22 Ιουλίου 1972, συναφθείσας και εγκριθείσας, εξ ονόματος της Κοινότητας, με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2838/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/003, σ. 98, στο εξής: συμφωνία ΕΟΚ/Σουηδίας).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο δύο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, της Texaco A/S (στο εξής: Texaco) και της Olieselskabet Danmark amba (στο εξής: Olieselskabet), δύο εταιριών περιορισμένης ευθύνης με έδρα τη Δανία, οι οποίες εισάγουν διυλισμένα πετρελαιοειδή, όπως πετρέλαιο κινήσεως και βενζίνη, καθώς και, όσον αφορά την Texaco, στερεά καύσιμα, και, αφετέρου, ορισμένων εμπορικών λιμένων σχετικά με την είσπραξη από τους λιμένες αυτούς προσθέτου τέλους 40 %, κατά το οποίο προσαυξανόταν — για τα εισαγόμενα από την αλλοδαπή εμπορεύματα, μέχρι τις 31 Μαρτίου 1990 — το τέλος επί των εμπορευμάτων, το οποίο στη Δανία επιβάλλεται σε όλα τα εμπορεύματα που φορτώνονται, εκφορτώνονται ή κατ' άλλο τρόπο τοποθετούνται σε πλωτά μέσα ή στην ξηρά στους δανικούς εμπορικούς λιμένες ή στον ειδικά διαρρυθμισμένο δίαυλο προσβάσεως στους λιμένες αυτούς.

3 Στη Δανία, η άδεια κατασκευής εμπορικού λιμένα, δηλαδή λιμένα που χρησιμοποιείται για την εμπορική μεταφορά εμπορευμάτων, οχημάτων και επιβατών, χορηγείται από το Υπουργείο Μεταφορών. Με κριτήριο το σύστημα

κυριότητας και ελέγχου, μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ των λιμένων που είναι υπό τον έλεγχο των αρχών τοπικής αυτοδιοικήσεως, οι οποίοι είναι αυτόνομες διοικητικές οντότητες υπαγόμενες στις αρχές αυτές, του λιμένα της Κοπεγχάγης, ο οποίος απολαύει ειδικού νομικού καθεστώτος, των κρατικών λιμένων, οι οποίοι υπάγονται στο Υπουργείο Μεταφορών, και των ιδιωτικών λιμένων, τους οποίους εκμεταλλεύονται οι κύριοί τους σύμφωνα με τους όρους που ορίζει η αντίστοιχη άδεια.

4 Μέρος των πόρων των λιμένων προέρχεται από τέλη που καταβάλλουν οι χρήστες για τη χρησιμοποίησή τους. Ειδικότερα, πρέπει να καταβάλλονται τέλη επί των πλοίων και επί των εμπορευμάτων για την είσοδο στον λιμένα καθώς και για τη φόρτωση και εκφόρτωση εμπορευμάτων, οχημάτων ή επιβατών. Ειδικά τέλη επιβάλλονται για τη χρησιμοποίηση γερανών, αποθηκών ή χώρων αποθέσεως.

5 Σύμφωνα με τον νόμο 239, της 12ης Μαΐου 1976, περί των εμπορικών λιμένων (*Lovtidende* A του 1976, σ. 587), ο οποίος ίσχυε μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1990, ο αρμόδιος υπουργός, εφεξής ο Υπουργός Μεταφορών, έπρεπε να καθορίζει το ύψος των τελών επί των πλοίων και επί των εμπορευμάτων κατόπιν διαπραγματεύσεων με τη διεύθυνση των εμπορικών λιμένων. Σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθούσε ο Υπουργός, το ύψος των τελών υπολογιζόταν με βάση την οικονομική κατάσταση των 22 σημαντικότερων, από άποψη όγκου των μεταφερομένων εμπορευμάτων, επαρχιακών εμπορικών λιμένων και οριζόταν κατά τρόπο που να παρέχεται στους λιμένες η δυνατότητα να καλύπτουν τις δαπάνες λειτουργίας και συντηρήσεώς τους καθώς και να εξασφαλίζεται, κατά τρόπο ορθολογικό, η αυτοχρηματοδότηση των αναγκαίων επεκτάσεων και εκσυγχρονισμών τους.

6 Τα τέλη επί των πλοίων και των εμπορευμάτων εμφαίνονταν σε ειδική για κάθε λιμένα κανονιστική απόφαση, εκδοθείσα σύμφωνα με κοινή κανονιστική απόφαση που είχε καταρτίσει ο αρμόδιος υπουργός για όλους τους εμπορικούς λιμένες.

7 Δυνάμει της ρυθμίσεως που ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το τέλος επί των πλοίων επιβαλλόταν σε όλα τα σκάφη και τις φορτώσεις καθώς και σε κάθε πλωτό μέσο που παρέμενε εντός του λιμένα ή εντός του ειδικά διαρρυθμισμένου διαύλου προσβάσεως στον

λιμένα. Υπολογιζόταν βάσει κατ' αποκοπήν ποσού ανά μετρικό τόνο ή κόρο είτε για κάθε είσοδο στον λιμένα είτε υπό μορφή μηνιαίου τέλους. Τα πλοία χωρητικότητας μικρότερης των 100 μετρικών τόνων/κόρων απαλλάσσονταν από την καταβολή του τέλους επί των πλοίων.

8 Το τέλος επί των εμπορευμάτων επιβαλλόταν σε όλα τα εμπορεύματα που φορτώνονταν, εκφορτώνονταν ή κατ' άλλον τρόπο τοποθετούνταν σε πλωτά μέσα ή στην ξηρά στον λιμένα ή στους διαρρυθμισμένους διαύλους προσβάσεως στον λιμένα. Αντιπροσώπευε ένα ορισμένο ποσό ανά τόνο. Για ορισμένα εμπορεύματα προβλέπονταν απαλλαγές ή ειδικά τέλη. Σύμφωνα με την κανονιστική ρύθμιση, το τέλος επί των εμπορευμάτων έπρεπε να καταβάλλεται από το πλοίο ή τον τοπικό πράκτορά του πριν από τον απόπλου, αλλά οφειλόταν αντιστοίχως από τον παραλήπτη και τον αποστολέα των εμπορευμάτων, επί των οποίων μπορούσε να μετακυλιστεί.

9 Κατά την κρίσιμη για την κύρια δίκη περίοδο, το εισπραττόμενο επί των εισαγομένων από την αλλοδαπή εμπορευμάτων τέλος ήταν αυξημένο κατά 40 %. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι αυτό το ίσο προς 40 % πρόσθετο τέλος επί των εισαγωγών εισήχθη στο πλαίσιο γενικής προσαρμογής του ύψους των λιμενικών τελών που πραγματοποιήθηκε το 1956 με βάση έκθεση της επιτροπής λιμενικών τελών και γεφυρών, την οποία είχε συστήσει το 1954 το Υπουργείο Δημοσίων Έργων.

10 Σύμφωνα με την επιτροπή αυτή, η κριθείσα αναγκαία αύξηση των τελών έπρεπε να αφορά τόσο τα τέλη επί των εμπορευμάτων όσο και τα τέλη επί των πλοίων, έπρεπε όμως «να γίνει κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο επιδιωκόμενος σκοπός — δηλαδή η αύξηση των εσόδων των λιμένων — να μη διακυβευθεί λόγω της συνολικής ή μερικής μειώσεως της κινήσεως των λιμένων, εξ αιτίας της μεταφοράς των εμπορευμάτων οδικώς ή σιδηροδρομικώς». Η επιτροπή λιμενικών τελών και γεφυρών πρότεινε επίσης, όσον αφορά τα τέλη επί των εμπορευμάτων, «να εστιαστεί η αύξηση στο εξωτερικό εμπόριο, διότι το μεγαλύτερο μέρος των εμπορευμάτων, που προέρχονται από το εξωτερικό ή εξάγονται, μεταφέρονται συνήθως διά θαλάσσης και, επομένως, σε ορισμένο βαθμό, είναι αμελητέος ο κίνδυνος εκτροπής του ρεύματος των μεταφορών αυτών από τους λιμένες απλώς και μόνο λόγω της αυξήσεως του τέλους επί των εμπορευμάτων». Εξάλλου, η εν λόγω επιτροπή έκρινε ότι «ο προσφορότερος τρόπος εισπράξεως των προσθέτων εσόδων μέσω των τελών επί των εμπορευμάτων [ήταν η αύξηση] των τελών αυτών μόνον όσον αφορά τα εισαγόμενα εμπορεύματα», δεδομένου ότι το τέλος επί των εισαγομένων προϊόντων, για παράδειγμα επί των λιπασμάτων και ζωοτροφών για τη γεωργία και επί των πρώτων υλών για τη βιομηχανία, θα ήταν χαμηλότερο από το

τέλος επί των τελικών προϊόντων και, επομένως, η αύξηση του τέλους επί των εισαγωγών θα είχε πολύ πιο περιορισμένη επίπτωση στους εν λόγω οικονομικούς τομείς από την αύξηση των τελών επί των εξαγωγών. Τέλος, ο κίνδυνος εκτροπής του ρεύματος από τους λιμένες των εσωτερικών μεταφορών προς όφελος των οδικών μεταφορών οδήγησε την επιτροπή λιμενικών τελών και γεφυρών στο να προτείνει, αφενός, να απαλλάσσονται τα μικρά πλοία από τη σκοπούμενη αύξηση των τελών επί των πλοίων και, αφετέρου, να επιβάλλονται στα σκάφη χωρητικότητας έως 100 τόνων τα χαμηλά τέλη που κανονικά επιβάλλονται σε σκάφη χωρητικότητας μικρότερης των 100 τόνων.

11 Το ίσο προς 40 % πρόσθετο τέλος επί των εισαγωγών καταργήθηκε από τον Υπουργό Μεταφορών από 1ης Απριλίου 1990.

12 Τα προϊόντα τα οποία αποτελούν αντικείμενο εισαγωγών της Texaco και της Olieselskabet προέρχονται ως επί το πλείστον από τρίτες χώρες, με τις οποίες η Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών, αλλά και από άλλα κράτη μέλη καθώς και από τρίτες χώρες οι οποίες δεν δεσμεύονταν από συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών με την Κοινότητα. Οι εισαγωγές αυτές γίνονται, στην περίπτωση της Texaco, μέσω των λιμένων Middelfart, Århus, Struer, Esbjerg, Ålborg, Skagen, Fredericia, Nørre Sundby, Hobro, Randers, Åbenrå και Thyborøn. Οι λιμένες Esbjerg, Skagen και Thyborøn είναι κρατικοί λιμένες, οι άλλοι οκτώ τελούν υπό τον έλεγχο των αρχών τοπικής αυτοδιοικήσεως. Στην περίπτωση της Olieselskabet, οι εισαγωγές γίνονται μέσω των λιμένων Fredericia, Køge, Odense, Holstebro-Struer, Vejle, Åbenrå, Ålborg, Århus, Frederikshavn και Esbjerg. Οι δύο τελευταίοι είναι κρατικοί λιμένες, οι άλλοι οκτώ τελούν υπό τον έλεγχο των αρχών τοπικής αυτοδιοικήσεως. Για το σύνολο των εισαγωγών αυτών, η Texaco και η Olieselskabet κατέβαλαν ως πρόσθετο τέλος κατά την εισαγωγή το ισχύον τέλος επί των εμπορευμάτων, αυξημένο κατά 40 %.

13 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 30 Απριλίου 1993 ενώπιον του Østre Landsret, η Texaco ζήτησε να υποχρεωθούν οι ενδιαφερόμενοι λιμένες να της επιστρέψουν το τμήμα του τέλους επί των εμπορευμάτων το οποίο αντιστοιχεί στο πρόσθετο τέλος 40 % επί των εισαγωγών για την περίοδο μεταξύ 1ης Μαΐου 1988 και 31ης Μαρτίου 1990, δηλαδή ποσό περίπου 3,2 εκατομμυρίων δανικών κορωνών (DKR).

14 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 25 Ιουνίου 1993 ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, η Olieselskabet ζήτησε να υποχρεωθούν οι λιμένες, εις ολόκληρον με το Υπουργείο Μεταφορών, να της επιστρέψουν τα πρόσθετα τέλη επί των εισαγωγών που είχαν εισπραχθεί από 1ης Ιανουαρίου 1988 έως την 1η Απριλίου 1990, δηλαδή ποσό περίπου 2,5 εκατομμυρίων δανικών κορωνών (DKR), και να αναγνωρίσουν ότι υποχρεούνται να επιστρέψουν τα πρόσθετα τέλη που είχαν εισπραχθεί από 1ης Ιουλίου 1977 έως την 31η Δεκεμβρίου 1987, περίοδο για την οποία δεν είχε καταστεί ακόμη δυνατό να υπολογιστεί το εισπραχθέν συνολικό ποσό.

15 Προς στήριξη των αιτημάτων τους, η Texaco και η Olieselskabet προέβαλαν διάφορα επιχειρήματα που αφορούν το ασυμβίβαστο του προσθέτου τέλους επί των εισαγωγών προς το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα προς τα άρθρα 9 έως 13, 18 έως 29, 86, 90 και 95 της Συνθήκης, 6 και 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας, καθώς και της συναφθείσας από την Κοινότητα με το Βασίλειο της Νορβηγίας [βλ. κανονισμό (ΕΟΚ) 1691/73 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1973, περί συνάψεως συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου της Νορβηγίας και περί θεσπίσεως διατάξεων για την εφαρμογή της (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/005, σ. 109)].

16 Οι εμπορικοί λιμένες και το Υπουργείο Μεταφορών αμφισβήτησαν το ασυμβίβαστο του προσθέτου τέλους επί των εισαγωγών προς τις κοινοτικές αυτές διατάξεις και υποστήριξαν ειδικότερα ότι, κατά το μέτρο που το τέλος αυτό δεν έπληττε τα εμπορεύματα αυτά καθαυτά, αλλά εισπραττόταν ως αντίτιμο των παρεχομένων εκ μέρους των λιμένων υπηρεσιών, το πρόσθετο αυτό τέλος επί των εισαγωγών έπρεπε να κριθεί υπό το φως του άρθρου 84, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ, περί των μεταφορών, και του κανονισμού 4055/86.

17 Επικουρικώς, οι υπό τον έλεγχο των αρχών της τοπικής αυτοδιοικήσεως λιμένες υποστήριξαν ότι, σε περίπτωση ασυμβιβάστου του προσθέτου τέλους προς το κοινοτικό δίκαιο, το Υπουργείο Μεταφορών, αρμόδιο για τον καθορισμό των τελών, θα πρέπει να υποχρεωθεί να αποζημιώσει τους λιμένες για κάθε ποσό που αυτοί θα υποχρεωθούν να επιστρέψουν ή να καταβάλουν ως αποζημίωση λόγω των καθορισθέντων τελών. Συναφώς, οι κρατικοί λιμένες και το Υπουργείο Μεταφορών προέβαλαν ότι δεν προκύπτει ευθέως από το κοινοτικό δίκαιο ότι ένα κράτος μέλος που καθόρισε ή ενέκρινε ένα τέλος το οποίο κρίθηκε ως αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο υποχρεούται να το επιστρέψει. Κατ' αυτούς, εναπόκειται στο εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και,

επομένως, στο εθνικό δικαστήριο να επιλύσει ειδικότερα το ζήτημα αν, εν προκειμένω, το κράτος υποχρεούται να αποζημιώσει τους λιμένες που τελούν υπό τον έλεγχο των αρχών της τοπικής αυτοδιοικήσεως για κάθε ποσό που ενδεχομένως αυτοί θα υποχρεωθούν να επιστρέψουν.

18 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το Østre Landsret αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

Στην υπόθεση C-114/95:

«1) Πρέπει το συμβατό με το κοινοτικό δίκαιο προσθέτου τέλους κατά 40 % ενός γενικού τέλους εμπορευμάτων που επιβάλλεται από κράτος μέλος επί των εισαγωγών ή εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος να κριθεί βάσει

A — των άρθρων 9 έως 13 της Συνθήκης, ενδεχομένως σε συνδυασμό με τα άρθρα 18 έως 29 και του βάσει αυτών θεσπισθέντος κανονισμού 2658/87 του Συμβουλίου, ή

— του άρθρου 95 της Συνθήκης;

ή, στο μέτρο που θεωρείται ότι πρόκειται για υπηρεσίες για τις οποίες καταβάλλεται αντίτιμο, βάσει

B — του άρθρου 84 της Συνθήκης και του κανονισμού 4055/86 του Συμβουλίου για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ή

— των άρθρων 90 και 86 της Συνθήκης περί καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως, οπότε ερωτάται αν έχει σημασία ο κανονισμός 4056/86 του Συμβουλίου για την εκτίμηση του συμβατού του προσθέτου τέλους με το κοινοτικό δίκαιο;

2) Συνάδει προς την ή τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου που θα καθοριστούν με την απάντηση στο ερώτημα 1 το ότι επιβάλλεται πρόσθετο τέλος κατά 40 % ενός γενικού τέλους εμπορευμάτων επί των εισαγωγών εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος;

3) Θα είναι ίδια η απάντηση στο ερώτημα αν τα εμπορεύματα εισάγονται με πλοίο σε κράτος μέλος από τρίτη χώρα με την οποία η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνία η οποία περιέχει διατάξεις αντίστοιχες προς το άρθρο 6 και το άρθρο 18 της συμφωνίας μεταξύ του Βασιλείου της Σουηδίας και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το δε ζήτημα θα πρέπει να κριθεί βάσει μιας τέτοιας συμφωνίας (ελευθέρων συναλλαγών);

4) Θα είναι ίδια η απάντηση στο ερώτημα 2 αν τα εμπορεύματα εισάγονται σε κράτος μέλος απευθείας από τρίτη χώρα με την οποία η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα δεν έχει συνάψει συμφωνία (ελευθέρων συναλλαγών);»

Στην υπόθεση C-115/95:

«1) Πρέπει το συμβατό με το κοινοτικό δίκαιο προσθέτου τέλους κατά 40 % ενός γενικού τέλους εμπορευμάτων που επιβάλλεται από κράτος μέλος επί των εισαγωγών εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος να κριθεί βάσει

Α — των κανόνων της Συνθήκης περί τελωνειακής ενώσεως, στους οποίους περιλαμβάνονται τα άρθρα 9 έως 13, ενδεχομένως σε συνδυασμό με τα άρθρα 18 έως 29 και των βάσει αυτών θεσπισθέντων κανονισμών του Συμβουλίου 950/68 και 2658/87, ή

— του άρθρου 95 της Συνθήκης;

ή

Β — του άρθρου 84 της Συνθήκης και του κανονισμού 4055/86 του Συμβουλίου για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ή

— των άρθρων 90 και 86 της Συνθήκης περί καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως, οπότε ερωτάται αν έχει σημασία ο κανονισμός 4056/86 του Συμβουλίου για την εκτίμηση του συμβατού του προσθέτου τέλους με το κοινοτικό δίκαιο;

2) Συνάδει προς την ή τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου που θα καθοριστούν με την απάντηση στο ερώτημα 1 το ότι επιβάλλεται πρόσθετο τέλος κατά 40 % ενός γενικού τέλους εμπορευμάτων επί των εισαγωγών εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος;

3) Θα είναι ίδια η απάντηση στο ερώτημα 2 αν τα εμπορεύματα εισάγονται με πλοίο σε κράτος μέλος από τρίτη χώρα με την οποία η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνία η οποία περιέχει διατάξεις αντίστοιχες προς το άρθρο 6 και το άρθρο 18 της συμφωνίας μεταξύ του Βασιλείου της Σουηδίας και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το δε ζήτημα θα πρέπει να κριθεί βάσει μιας τέτοιας συμφωνίας (ελευθέρων συναλλαγών);

4) Θα είναι ίδια η απάντηση στο ερώτημα 2 αν τα εμπορεύματα εισάγονται σε κράτος μέλος απευθείας από τρίτη χώρα με την οποία η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα δεν έχει συνάψει συμφωνία (ελευθέρων συναλλαγών);

5) Προκύπτει από το κοινοτικό δίκαιο ότι κράτος μέλος το οποίο έχει καθορίσει ή εγκρίνει τέλος το οποίο αντίκειται προς το κοινοτικό δίκαιο ευθύνεται για την επιστροφή του τέλους, ακόμη και όταν η επιβολή του τέλους οφείλεται σε οργανισμούς απολαύοντες διοικητικής αυτοτέλειας υπό τον έλεγχο των αρχών της τοπικής αυτοδιοικήσεως;

6) Βάσει του ότι από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι επιστροφή τελών, που επιβλήθηκαν σε αντίθεση προς το κοινοτικό δίκαιο, πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις που καθορίζονται από τις εθνικές νομοθεσίες και ότι στη σκέψη 12 της υποθέσεως 199/82, San Giorgio, κρίθηκε ότι το δικαίωμα επιστροφής τελών που επιβάλλονται από κράτος μέλος κατ' αντίθεση προς το κοινοτικό δίκαιο αποτελεί συνέπεια και συμπλήρωμα που παρέχονται στα υποκείμενα δικαίου από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί απαγορεύσεως επιβαρύνσεων αποτελέσματος ισοδυνάμου προς δασμούς ή κατά τις περιστάσεις εφαρμογής εσωτερικών επιβαρύνσεων που συνεπάγονται δυσμενείς διακρίσεις, ερωτάται αν η νομολογία του Δικαστηρίου έχει την έννοια το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει μια απαλλαγμένη αιρέσεων υποχρέωση επιστροφής τελών τα οποία κατόπιν της απαντήσεως στα ερωτήματα 1 έως 4 θα αντίκεινται ενδεχομένως προς το κοινοτικό δίκαιο, πλην όμως οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις για την κρίση του αιτήματος επιστροφής εξαρτώνται από τη σχετική εθνική νομοθεσία εντός ορισμένων ορίων που καθορίζονται από τη νομολογία του Δικαστηρίου;

7) Εφόσον κριθεί ότι το πρόσθετο τέλος κατά 40 % του γενικού τέλους εμπορευμάτων αντίκειται προς το κοινοτικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών (ελευθέρων συναλλαγών), συμβιβάζεται τότε με το κοινοτικό δίκαιο το ότι εθνικό δίκαιο ορίζει προθεσμία παραγραφής για τις απαιτήσεις επιστροφής ποσών η οποία αρχίζει από χρονικό σημείο προγενέστερο του χρονικού σημείου της καταργήσεως από το οικείο κράτος μέλος του τέλους που αντίκειται προς το κοινοτικό δίκαιο;»

19 Με διάταξη της 11ης Μαΐου 1995, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε να συνενώσει τις δύο αυτές υποθέσεις προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση αποφάσεως.

Επί των πρώτων και των δεύτερων ερωτημάτων

20 Με τα πρώτα και τα δεύτερα ερωτήματά του, τα οποία επιβάλλεται να εξεταστούν μαζί, το εθνικό δικαστήριο ζητεί να του αποσαφηνιστεί η έννοια της επιβαρύνσεως ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμό των άρθρων 9 έως 13 της Συνθήκης καθώς και η έννοια του ενέχοντος δυσμενή διάκριση εσωτερικού φόρου του άρθρου 95 της Συνθήκης σε σχέση με την επιβολή από κράτος μέλος προσθέτου τέλους 40 % επί των εισαγωγών, το οποίο προσαυξάνει, σε περίπτωση εισαγωγής εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος, το γενικό τέλος που εισπράττεται επί των εμπορευμάτων που φορτώνονται, εκφορτώνονται ή κατ' άλλον τρόπο τοποθετούνται σε πλωτά μέσα ή στην ξηρά στους λιμένες του πρώτου κράτους μέλους ή στον ειδικά διαρρυθμισμένο δίαυλο προσβάσεως στους λιμένες αυτούς. Εξάλλου, ερωτά αν ένα τέτοιο πρόσθετο τέλος απαγορεύεται από τον κανονισμό 4055/86 ή τα άρθρα 90 και 86 της Συνθήκης.

21 Όσον αφορά το πρώτο μέρος των ερωτημάτων αυτών, αρκεί η διαπίστωση ότι από τη σημερινή απόφαση στην υπόθεση C-90/94, Haahr Petroleum (Συλλογή 1997, σ. I-4085), προκύπτει ότι τόσο το γενικό τέλος επί των εμπορευμάτων όσο και το πρόσθετο τέλος επί των εισαγωγών, που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα αυτού, εμπίπτουν στο άρθρο 95 της Συνθήκης και η διάταξη αυτή εμποδίζει την εκ μέρους κράτους μέλους εφαρμογή ενός τέτοιου προσθέτου τέλους επί των εμπορευμάτων τα οποία εισάγονται με πλοίο από άλλο κράτος μέλος.

22 Δεδομένου ότι το πρόσθετο τέλος επί των εισαγωγών είναι επομένως αντίθετο προς το άρθρο 95 της Συνθήκης, δεν συντρέχει λόγος να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της ερμηνείας του κανονισμού 4055/86 ή των άρθρων 90 και 86 της Συνθήκης που μνημονεύονται στο δεύτερο μέρος των πρώτων και των δεύτερων ερωτημάτων.

23 Επομένως, στα πρώτα και στα δεύτερα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 95 της Συνθήκης απαγορεύει την επιβολή από κράτος μέλος προσθέτου τέλους επί των εισαγωγών ίσου προς 40 %, κατά το οποίο προσαυξάνεται — σε περίπτωση εισαγωγής εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος — το γενικό τέλος που εισπράττεται επί των εμπορευμάτων που φορτώνονται, εκφορτώνονται ή κατ' άλλον τρόπο τοποθετούνται σε πλωτά μέσα ή στην ξηρά στους λιμένες του πρώτου κράτους μέλους ή στον ειδικά διαρρυθμισμένο δίαυλο προσβάσεως στους λιμένες αυτούς.

Επί των τρίτων ερωτημάτων

24 Με τα τρίτα ερωτήματά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά, ουσιαστικά, αν ένα πρόσθετο τέλος επί των εισαγωγών, όπως το επίδικο στις υποθέσεις των κύριων δικών, είναι επίσης αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο καθόσον επιβάλλεται σε προϊόντα εισαγόμενα από τρίτη χώρα με την οποία η Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνία περιλαμβάνουσα διατάξεις ανάλογες προς τα άρθρα 6 και 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας.

25 Βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας, «ουδεμία νέα φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς εισαγωγικούς δασμούς επιβάλλεται στις συναλλαγές μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας». Η παράγραφος 3 της διατάξεως αυτής προβλέπει επίσης την κατάργηση, την 1η Ιουλίου 1977, των υφισταμένων φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος.

26 Βάσει του άρθρου 18, πρώτο εδάφιο, της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας, «τα συμβαλλόμενα μέρη απέχουν από κάθε μέτρο ή πρακτική εσωτερικής φορολογικής φύσεως που εισάγει, άμεσα ή έμμεσα, διάκριση μεταξύ των προϊόντων του ενός συμβαλλομένου μέρους και των ομοίων προϊόντων καταγωγής του άλλου συμβαλλομένου μέρους».

27 Για να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα του εθνικού δικαστηρίου, επιβάλλεται πρωτίστως να παρατηρηθεί ότι από την απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-163/90, Legros κ.λπ. (Συλλογή 1992, σ. I-4625), προκύπτει ότι η έννοια της «φορολογικής επιβαρύνσεως ισοδυνάμου αποτελέσματος προς εισαγωγικούς δασμούς», που περιλαμβάνεται στο άρθρο 6 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας, πρέπει να ερμηνευθεί κατά τον ίδιο τρόπο όπως και η ταυτόσημη έννοια των άρθρων 9 έως 13 της Συνθήκης.

28 Ακολούθως, πρέπει να υπομνηστεί ότι, με τις αποφάσεις της 26ης Οκτωβρίου 1982, 104/81, Kupferberg (Συλλογή 1982, σ. 3641), και της 1ης Ιουλίου 1993, C-312/91, Metalsa (Συλλογή 1993, σ. I-3751), το Δικαστήριο έκρινε, σχετικά με ταυτόσημες διατάξεις προς εκείνες του άρθρου 18, πρώτο εδάφιο, της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας — οι οποίες περιλαμβάνονταν στις συμφωνίες του ίδιου τύπου συναφθείσες με τη Δημοκρατία της Πορτογαλίας και τη Δημοκρατία της Αυστρίας αντιστοίχως — ότι οι ερμηνείες που είχαν δοθεί στο άρθρο 95 της Συνθήκης δεν μπορούσαν, βάσει απλής αναλογίας, να μεταφερθούν στη συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών, οπότε οι ασκούσες επιρροή διατάξεις μιας τέτοιας συμφωνίας έπρεπε να ερμηνεύονται όχι μόνο σύμφωνα με το γράμμα τους, αλλά και με τον επιδιωκόμενο από αυτές στόχο στο πλαίσιο του συστήματος ελευθέρων συναλλαγών που καθιέρωσε η συμφωνία.

29 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως και οι συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών για τις οποίες γινόταν λόγος στις προαναφερθείσες αποφάσεις Kupferberg και Metalsa, η συμφωνία ΕΟΚ/Σουηδίας αποβλέπει στη δημιουργία ενός καθεστώτος ελευθέρων συναλλαγών στο πλαίσιο του οποίου οι περιοριστικές εμπορικές κανονιστικές ρυθμίσεις εξαλείφονται για το ουσιώδες των εμπορικών συναλλαγών που αφορούν τα προϊόντα καταγωγής των εδαφών των συμβαλλομένων μερών, ειδικότερα με την κατάργηση των δασμών και των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος, καθώς και με την εξάλειψη των ποσοτικών περιορισμών και των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος.

30 Εξεταζόμενο στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας αποβλέπει στο να αποφευχθεί όπως η επιτευχθείσα ελευθέρωση των εμπορευματικών συναλλαγών μετά την κατάργηση των δασμών και των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος, καθώς και των ποσοτικών περιορισμών και των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος, καταστεί μάταιη λόγω των φορολογικών πρακτικών των συμβαλλομένων μερών. Όπως σαφώς αναγνώρισε το Δικαστήριο με τη σκέψη 25 της προαναφερθείσας αποφάσεως Kupferberg, αυτό θα συνέβαινε αν στο εισαγόμενο από ένα συμβαλλόμενο μέρος προϊόν επιβαλλόταν βαρύτερη φορολογία απ' ό,τι στα ομοειδή εγχώρια προϊόντα που το προϊόν αυτό συναντά στην αγορά του ετέρου μέρους.

31 Υπό το φως των στόχων αυτών, και λαμβάνοντας υπόψη το γράμμα του, το άρθρο 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας πρέπει επομένως να ερμηνευθεί ως επιβάλλον στα συμβαλλόμενα μέρη έναν κανόνα απαγορεύσεως των διακρίσεων στον φορολογικό τομέα ο οποίος εξαρτάται μόνον από τη διαπίστωση του ομοειδούς χαρακτήρα των προϊόντων που αφορά ένα συγκεκριμένο φορολογικό καθεστώς και ο οποίος απαγορεύει τις διακρίσεις που απορρέουν από κάθε μέτρο ή πρακτική που έχει άμεση ή έμμεση επίπτωση στον προσδιορισμό, στις προϋποθέσεις και στις λεπτομέρειες επιβολής των φόρων οι οποίοι πλήττουν τα προϊόντα του ετέρου συμβαλλομένου μέρους.

32 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι φορολογική επιβάρυνση επί των εμπορευμάτων η οποία, όπως έκρινε το Δικαστήριο με τις σκέψεις 20 έως 24 της προαναφερθείσας αποφάσεως Haahr Petroleum, εμπίπτει σε ένα γενικό σύστημα εσωτερικών φορολογικών επιβαρύνσεων που πλήττουν συστηματικώς κατηγορίες προϊόντων σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια, εφαρμοζόμενα ανεξαρτήτως καταγωγής των προϊόντων, συνιστά εσωτερικό μέτρο φορολογικής φύσεως κατά την έννοια του άρθρου 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας και η επιβολή, μόνον στα εισαγόμενα προϊόντα, μιας πρόσθετης φορολογικής επιβαρύνσεως που αυξάνει την επιβάρυνση η οποία επιβάλλεται στα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα είναι αντίθετη προς την απαγόρευση των διακρίσεων που καθιερώνει η διάταξη αυτή.

33 Ενόψει των προαναφερθέντων, στα τρίτα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση επί των εισαγωγών, όπως η επίδικη στις υποθέσεις των κύριων δικών, είναι επίσης αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο εφόσον επιβάλλεται στα εμπορεύματα τα οποία εισάγονται από τρίτη χώρα με την οποία η Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνία περιλαμβάνουσα διατάξεις ανάλογες με το άρθρο 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας.

Επί των τέταρτων ερωτημάτων

34 Με τα τέταρτα ερωτήματά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά, ουσιαστικά, αν το κοινοτικό δίκαιο εμποδίζει επίσης την επιβολή της εν λόγω πρόσθετης φορολογικής επιβαρύνσεως επί των εισαγωγών όταν τα εμπορεύματα εισάγονται στο κράτος μέλος απευθείας από τρίτη χώρα με την οποία η Κοινότητα δεν έχει συνάψει συμφωνία.

35 Συναφώς, επιβάλλεται πρώτα να υπομνηστεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 95 της Συνθήκης εφαρμόζεται μόνο στα προϊόντα που εισάγονται από τα άλλα κράτη μέλη και, ενδεχομένως, στα προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών που βρίσκονται σε ελεύθερη κυκλοφορία στα κράτη μέλη. Επομένως, η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στα προϊόντα που εισάγονται απευθείας από τρίτες χώρες (βλ., ιδίως, απόφαση της 13ης Ιουλίου 1994, C-130/92, OTO, Συλλογή 1994, σ. I-3281, σκέψη 18).

36 Ακολούθως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Συνθήκη δεν περιλαμβάνει, για τις συναλλαγές με τις τρίτες χώρες, κανόνα ανάλογο του άρθρου 95 όσον αφορά την επιβολή εσωτερικών φόρων (αποφάσεις της 10ης Οκτωβρίου 1978, 148/77, Hansen, Συλλογή τόμος 1978, σ. 563, σκέψη 23, και OTO, προπαρατεθείσα, σκέψη 20).

37 Κατά συνέπεια, στα τέταρτα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει την εκ μέρους κράτους μέλους επιβολή προσθέτου τέλους επί των εισαγωγών, όπως το επίδικο στις υποθέσεις των κύριων δικών, επί εμπορευμάτων τα οποία εισάγονται απευθείας από τρίτη χώρα με την οποία η Κοινότητα δεν έχει συνάψει συμφωνία.

Επί του πέμπτου ερωτήματος στην υπόθεση C-115/95

38 Με το ερώτημα αυτό, το εθνικό δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει στο κράτος μέλος το οποίο καθόρισε ή ενέκρινε φορολογική επιβάρυνση αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο την υποχρέωση να την επιστρέψει, έστω κι αν το προϊόν της έχει διατεθεί σε αυτόνομες διοικητικές οντότητες που τελούν υπό τον έλεγχο των αρχών της τοπικής αυτοδιοικήσεως.

39 Συναφώς, επιβάλλεται κατ' αρχάς να παρατηρηθεί ότι το γεγονός ότι ένας φόρος ή ένα τέλος εισπράττεται από οργανισμό δημοσίου δικαίου εκτός του κράτους ή υπέρ αυτού και αποτελεί φόρο ειδικό ή προοριζόμενο για ειδικό

σκοπό δεν σημαίνει εξαίρεση του εν λόγω φόρου ή τέλους από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 95 της Συνθήκης (βλ. απόφαση της 22ας Μαρτίου 1977, 74/76, Iannelli και Volpi, Συλλογή τόμος 1977, σ. 143, σκέψη 19), ούτε, ενδεχομένως, από την απαγόρευση που καθιερώνει η διάταξη αυτή.

40 Επιβάλλεται εν συνεχεία να υπογραμμιστεί ότι το δικαίωμα επιστροφής επιβαρύνσεων που εισέπραξε κράτος μέλος κατά παράβαση των κανόνων του κοινοτικού δικαίου αποτελεί τη συνέπεια και το συμπλήρωμα των δικαιωμάτων που απονέμονται στους πολίτες από τις κοινοτικές διατάξεις που απαγορεύουν τέτοιες επιβαρύνσεις. Επομένως, το κράτος μέλος υποχρεούται, κατ' αρχήν, να επιστρέψει τις φορολογικές επιβαρύνσεις που εισπράχθηκαν κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1997, C-192/95 έως C-218/95, Comateb κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-165, σκέψη 20).

41 Πάντως, κατά πάγια επίσης νομολογία, ελλείψει σχετικής κοινοτικής ρυθμίσεως, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους απόκειται να ορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και να ρυθμίσει τις διαδικαστικές λεπτομέρειες ασκήσεως προσφυγών που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων που οι διάδικοι αντλούν από το άμεσο αποτέλεσμα του κοινοτικού δικαίου, εξυπακουομένου ότι οι λεπτομέρειες αυτές δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοιες προσφυγές της εσωτερικής έννομης τάξεως ούτε να καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η κοινοτική έννομη τάξη (βλ., κυρίως, απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-312/93, Peterbroeck, Συλλογή 1995, σ. I-4599, σκέψη 12, καθώς και την παρατιθέμενη σ' αυτή νομολογία).

42 Κατά συνέπεια, σε περίπτωση όπως αυτή που αναφέρει το εθνικό δικαστήριο, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη, υπό την επιφύλαξη των δύο προαναφερθεισών προϋποθέσεων, να προσδιορίσει αν η αγωγή περί επιστροφής του αχρεωστήτως καταβληθέντος πρέπει να στρέφεται κατά του υπό τον έλεγχο των αρχών της τοπικής αυτοδιοικήσεως αυτόνομου διοικητικού οργανισμού υπέρ του οποίου έχει διατεθεί το προϊόν του φόρου ή κατά του κράτους το οποίο έχει καθορίσει ή εγκρίνει τον φόρο ή, ενδεχομένως, και κατά των δύο αυτών αρχών.

43 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, στην περίπτωση όπου φορολογική επιβάρυνση αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο έχει καθοριστεί ή εγκριθεί από κράτος μέλος, αυτό υποχρεούται,

κατ' αρχήν, να επιστρέψει τις εισπραχθείσες κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου φορολογικές επιβαρύνσεις. Στην περίπτωση όπου το προϊόν των φορολογικών επιβαρύνσεων έχει διατεθεί σε αυτόνομους διοικητικούς οργανισμούς που ελέγχονται από τις αρχές της τοπικής αυτοδιοικήσεως, το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει όπως η αγωγή περί επιστροφής των φόρων αυτών στρέφεται κατά του τελευταίου αυτού οργανισμού, υπό την επιφύλαξη ότι οι λεπτομέρειες ασκήσεως αυτής της αγωγής δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοια ένδικα μέσα εσωτερικής έννομης τάξεως ούτε καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθεισών φορολογικών επιβαρύνσεων.

Επί του έκτου και του έβδομου ερωτήματος στην υπόθεση C-115/95

44 Με το έκτο και το έβδομο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν μαζί, το εθνικό δικαστήριο ερωτά ουσιαστικά αν το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει μια ανεπιφύλακτη υποχρέωση επιστροφής τελών εισπραχθέντων κατά παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης ή διατάξεως ανάλογης προς το άρθρο 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας και, ιδίως, αν εμποδίζει την έναρξη της κατά το εθνικό δίκαιο προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων επιστροφής τέτοιων τελών από χρονικό σημείο προγενέστερο εκείνου της καταργήσεως των τελών αυτών.

45 Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνηστεί ότι όπως συνάγεται ιδίως από την απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, 199/82, San Giorgio (Συλλογή 1983, σ. 3595, σκέψη 12), την οποία μνημονεύει το εθνικό δικαστήριο, μολονότι το δικαίωμα επιστροφής επιβαρύνσεων που εισέπραξε κράτος μέλος κατά παράβαση των κανόνων του κοινοτικού δικαίου αποτελεί τη συνέπεια και το συμπλήρωμα των δικαιωμάτων που απονέμονται στους πολίτες από τις κοινοτικές διατάξεις, οι οποίες απαγορεύουν τέτοιες επιβαρύνσεις, η επιστροφή τους, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, είναι δυνατόν να επιτευχθεί μόνον υπό τις ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις που ορίζονται από τις διάφορες σχετικές εθνικές νομοθεσίες, εξυπακουομένου ότι οι προϋποθέσεις αυτές δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκές από τις προϋποθέσεις που αφορούν παρόμοιες απαιτήσεις οι οποίες στηρίζονται στο εσωτερικό δίκαιο, ούτε μπορούν να είναι τέτοιες ώστε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικώς δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμονται από την κοινοτική έννομη τάξη.

46 Ακολούθως, πρέπει να υπομνηστεί ότι, στη σκέψη 48 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Haahr Petroleum, το Δικαστήριο έκρινε ότι η πρόβλεψη ευλόγων αποκλειστικών προθεσμιών, η οποία αποτελεί εφαρμογή της θεμελιώδους αρχής της ασφάλειας δικαίου, πληροί τις δύο προπαρατεθείσες προϋποθέσεις και δεν μπορεί ιδίως να θεωρείται ότι καθιστά πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει το κοινοτικό δίκαιο, έστω κι αν, εξ ορισμού, η πάροδος των προθεσμιών αυτών συνεπάγεται την απόρριψη, εν όλω ή εν μέρει, του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος.

47 Η απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, C-208/90, Emmott (Συλλογή 1991, σ. I-4269), δεν μπορεί να αναιρέσει το συμπέρασμα αυτό.

48 Συγκεκριμένα, στη σκέψη 17 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο υπενθύμισε ρητά την αρχή κατά την οποία η πρόβλεψη ευλόγων αποκλειστικών προθεσμιών πληροί τις προϋποθέσεις που έθεσε η προπαρατεθείσα νομολογία. Λόγω του ειδικού χαρακτήρα των οδηγιών και ενόψει των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως εκείνης, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 23, ότι, μέχρι το χρονικό σημείο της ορθής μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, το κράτος μέλος που δεν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του δεν μπορεί να προβάλλει την εκπρόθεσμη κίνηση από ιδιώτη της σχετικής κατ' αυτού ένδικης διαδικασίας για την προστασία των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζονται από τις διατάξεις μιας οδηγίας, η δε σχετική προθεσμία του εθνικού δικαίου δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει παρά μόνο μετά το χρονικό αυτό σημείο.

49 Επειδή οι αγωγές περί επιστροφής που αφορούν τα ερωτήματα του εθνικού δικαστηρίου δεν στηρίζονται στο άμεσο αποτέλεσμα διατάξεως οδηγίας η οποία δεν έχει μεταφερθεί ορθά στο εθνικό δίκαιο, αλλά στο άμεσο αποτέλεσμα διατάξεως της Συνθήκης ή συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών, όπως η συμφωνία ΕΟΚ/Σουηδίας, πρέπει στο έκτο και στο έβδομο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει την έναρξη της κατά το εθνικό δίκαιο προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων επιστροφής τελών, εισπραχθέντων κατά παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης ή διατάξεως ανάλογης προς το άρθρο 18 της συμφωνίας ΕΟΚ/Σουηδίας, από χρονικό σημείο προγενέστερο εκείνου της καταργήσεως των τελών αυτών.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με δύο διατάξεις της 24ης Μαρτίου 1995 το Østre Landsret, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΟΚ απαγορεύει την επιβολή από κράτος μέλος προσθέτου τέλους επί των εισαγωγών ίσου προς 40 %, κατά το οποίο προσαυξάνεται, σε περίπτωση εισαγωγής εμπορευμάτων με πλοίο από άλλο κράτος μέλος, το γενικό τέλος που εισπράττεται επί των εμπορευμάτων που φορτώνονται, εκφορτώνονται ή κατ' άλλον τρόπο τοποθετούνται σε πλωτά μέσα ή στην ξηρά στους λιμένες του πρώτου κράτους μέλους ή στον ειδικά διαρρυθμισμένο δίαυλο προσβάσεως στους λιμένες αυτούς.

2) Η πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση επί των εισαγωγών είναι επίσης αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο εφόσον επιβάλλεται στα εμπορεύματα τα οποία εισάγονται από τρίτη χώρα με την οποία η Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνία περιλαμβάνουσα διατάξεις ανάλογες με το άρθρο 18 της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου της Σουηδίας, υπογραφείσας στις Βρυξέλλες στις 22 Ιουλίου 1972, συναφθείσας και εγκριθείσας εξ ονόματος της Κοινότητας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2838/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972.

3) Το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει την εκ μέρους κράτους μέλους επιβολή προσθέτου τέλους επί των εισαγωγών επί εμπορευμάτων τα οποία εισάγονται απευθείας από τρίτη χώρα με την οποία η Κοινότητα δεν έχει συνάψει συμφωνία.

4) Στην περίπτωση όπου φορολογική επιβάρυνση αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο έχει καθοριστεί ή εγκριθεί από κράτος μέλος, αυτό υποχρεούται, κατ' αρχήν, να επιστρέψει τις εισπραχθείσες κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου φορολογικές επιβαρύνσεις. Στην περίπτωση όπου το προϊόν των φορολογικών επιβαρύνσεων έχει διατεθεί σε αυτόνομους διοικητικούς οργανισμούς που ελέγχονται από τις αρχές της τοπικής αυτοδιοικήσεως, το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει όπως η αγωγή περί επιστροφής των φόρων αυτών στρέφεται κατά του τελευταίου αυτού οργανισμού, υπό την επιφύλαξη ότι οι λεπτομέρειες ασκήσεως αυτής της αγωγής δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοια ένδικα μέσα εσωτερικής έννομης τάξεως ούτε καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθεισών φορολογικών επιβαρύνσεων.

5) Το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει την έναρξη της κατά το εθνικό δίκαιο προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων επιστροφής τελών, εισπραχθέντων κατά παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης ή διατάξεως ανάλογης προς το άρθρο 18 της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου της Σουηδίας, από χρονικό σημείο προγενέστερο εκείνου της καταργήσεως των τελών αυτών.

Mancini Murray Kapteyn

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 17 Ιουλίου 1997.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

G. F. Mancini